

AUSCO

Australian Nunphung Cawnpiaknak
SIANGHNGAKCHIA CAUK

Australian Government
Department of Social Services

Mipeem Caah Tuantu Ramkip Huap Phu nih
Australian Cozah Zatlang Bawmhnak Phu
ai-awh in a cawnpiak hna

Achung ummi cahmai

A thoknak	2
Dal 1nak Australia – cuanhnak.	3
Dal 2nak Um hmun khuarnak	5
Dal 3nak Khuasaknak Inn	7
Dal 4nak Ngandamnak	9
Dal 5nak Phaisa	11
Dal 6nak Fimcawnnak	13
Dal 7nak Rian kong	15
Dal 8nak Phunglam (Upadi)	17
Khuasaknak tuanbia.	18
Hlawhtlinnak catial.	19

A thoknak

Australian Nunphung Cawnpiaknak (Australian Cultural Orientation – AUSCO) nih an don. AUSCO cawnnak i tinhmi cu, Australia i na kalnak ding lamtluan kongkau le Australia kong hngalh na duhmi tampi kha a si khawh chungin fianternak ding a si.

Hngalh NA duhmi kong hmunchuahnak in thok tuah usih. A tanglei cahmai ah khin biahal na duhmi tial tuah hna. AUSCO cawn lio ah, bialehnak (na hna in) hna na theih tikah, bialehnak cu rak tial te hna. AUSCO cawnnak nih hin kongkau tampi an chimh lai i, a dihlak in i cinken dih belte a har kho ko!

Cawnnak program a dih in, biahlnak na tialmi kha zoh hna law, bialehnak dihlak a tling maw, zoh te hna. Na biahlnak hi Australia na phak taktak hlan ah, a can ahcun, leh a har ko lai. Australia na kal tikah, AUSCO cauk hi i phorh te law, na caah a biapimi biahlnak cu a lehnak na hmuh ciahmah ko hna lai.

Zeidah Australia kong le cuka i na khuasaknak ding kong biahal cu an si?

[illegible]

Cawnnak Then 1 Australia – Cuanhnak

Australia hi caantha le hmuhtonak thar in a khatmi ram a si.

Ram nganpi a si fawn, vawleicung ah ram ngan bik paruknak a si. A sullam cu, Australia ramchung hmun hi khuacaan an i dang. Australia chaklei hmun khuati hi a lumsa i, thlanglei kam hi a kik ngai.

Ram nganpi a si nain, Australia ah minung tampi an um lo – nuai 23 tluk lawng an um. Minung tam u hi rili kam khuapi deuh (a hrianglei) ah khua an sa ngawt nain ram chungril lei ah lo tuahnak khuapi zong an um ve tthiam ko. Australia ram khualipi Canberra zong hi, ram chungril lei ah a ummi a si ve.

Australia ram ah na nunthar in khuasa ding na si ko caah, Australia ramchung hmunram an i dan cionak kong hi tam deuh in na hngalh te ko lai. Atu ahcun, khua an sak hmasa nakding khuapi kong hngalh na duh bik ko lai. Hi na cauk ah hin Australia ram hmun khat le hmun khat an i dannak kong an um.

Tuah ding

Australia hi ram dangdang he zohtinak

A tanglei map hi hmang, Australia na phak tik i nan umnak khua a lang lai.

Australia he zohkhek tikah na chuahnak ram kha ze tuak in dah a ngan? Map in na suai kho lai maw?

Na umnak ding hmun hi atu na um lionak hmun, asiloah, cu hlan i na rak um balnak hmun he ze i tluk in an i khat, asiloah, an i dan?

Khuacaan maw?

Ram milu zat maw?

Sehzung maw?

Leiram umtuning dah?

Australian rammi hi vawleicung kakip in a rami an si. Australian mi 46 zatuak hi ramdang ah a chuakmi, asiloah, ramdang ah a nulepa a chuakmi an si. Nunphung dang cio ken in a rak lutmi an si, Australian phunglam an buar lo paoh ahcun, an nunphung cu zalongte in an hman khawh thiam hna.

Zei nunzia le nunphung le phungphai dah, nangmah ziakmi nunzia le nunphung he ai dangmi an si?

Zeitindah mah cu an i dannak cu nan ruah?

Cawnnak Then 2 Um Hmun Khuarnak

Australia ah umhmun khwar khawhnak a rang bikmi lam cu rian kaw! le Mirang holh cawn hi a si, nain ramthar ah a phanka na si caah, cucu caan a rau deuh kho ko. Na phakka in, cozah nih na khuasaknak thar siamremhnak caah bawmhnak biapi thenkhat an pek men lai.

Riantuanpiaktu pakhat, asiloah, an autu nih hi cozah bawmhnak pawl hmu dingin an in bawmh lai.

Tuah ding

Hi (bawmhnak) kong i kan luh hlan deuh ah, Australia na phak tik i hmuh dingah nai ruahmi bawmhnak zeidah an si, tial hna. Cu bawmhnak kong cu khuazei in dah na hngalh hna, pakhat hnu pakhat in na ruahnak tial chih hna.

Hi (bawmhnak) kong kan cawn dih tikah na tialciami kong khan thlen na duhmi a um te hnga maw kan zohthan te lai.

Hi bawmhnak hi Australia ka phak tikah ka hmuh lai tiah ka ruah.	Hi kong hi khuazei in dah an theih?	Na rak hmaan maw?
Vanlawngbual ah		
Khuasaknak inn		
Tangka (Phaisa)		
Cacawnnak		
Ngandamnak		
Innchung thilri		
A tthathnemnak tete		
Tirawl		
Rian		
Fa/Hngakchia zohkhenhnak		

Tuah ding

Riantuannak le a tuanmi rian aa keihnak in na pehtonh kho hna maw?

Caseworker

Hngakchia zohkhenhnak le
khuasak bawmhnak

Centrelink

Mirang holh
cawnnak hmun

Medicare

Cauk, thawngthanhca le
mekazin, holh dangdang in
tialmi hlannak hmun

**Adult Migrant
English Program
(AMEP)**

Khuasaknak le bawmhnak na
hmuh ding an bawmtu minung

**Translating and
Interpreting
Service
(TIS National)**

Sii le ai cawknak a
dihmi an bawmtu

**Special
Broadcasting
Service (SBS)**

Na holhte in holh an
lehpiaktu riantuannak

**Public
library**

Radio le TV in holh tampi in
thawngpang thanhnak

Cawnnak Then 3 Khuasaknak Inn

Australia ah khuasaknak inn phun dangdang tampi an um. Khuachung i khuasak hi khuahriang i khuasa le khua hme deuh pawl i khuasak he an i dang. Inn pawl hi na rak hngalhning in a si lem theng lai lo.

Australia i inn hlan man le inn cawk man hi a fak ngaingai. Na phakka in inn hlan na herh lai.

Tuah ding

Atu i na umnak inn le Australia i na um te nakding inn tahchunh tuah usih. Cahmaitung pathumnak hi Australia na phak tik i na phit dingmi a si lai!

ATU	ATU	THLA HNIH CHUNGAH
Atu na umnak inn man kha zeizatdah na pek?	Australia i na umnak ding inn man hizeizat hrawng si dingin dah na ruah?	Inn hlan man zeizatdah na pek?
Na um lionak inn ah innkhan zeizatdah an um?	Na umnak ding Australian inn ah innkhan zeizatdah a um lai tiah na ruah?	Innkhan zeizat tam dah na ngeih?
Atu i na umnak inn ah khuasaknak bawmtu thilri bunhmi pawl zeidah an si?	Na umnak ding Australian inn ah innchung thilri pawl zeidah an si lai tiah na ruah?	Innchung thilri bunhpiakmi na ngei hna maw?
(Australia i) na umnak ding inn hi atu i na umnak inn nakin a ttha deuh/ ai khat lai/ a chia deuh lai tiah na ruat maw? Zei phun in dah a si?		Na umnak ding Australian inn nih na hnabeiseinak tlam a tinter maw?

Tuah ding

Inn hlannak caah na thiam awk phunglam lei biafang biapi thenkhat an um. Hi biafang biapi hi na holh in let hna law, Australia na phak tikah, a ttahnem dingmi bawmtu an si lai. Khuasaknak inn kongkau tialmi cauk te nih hin chirhchan thenkhat an chimh lai.

Lease	
Landlord	
Tenant	
Real estate agent	
Bond	
Utilities	
Condition report	
Inspection	
Accommodation	

Cawnnak Then 4 Ngandamnak

Australia hi ngandam zohkhenhnak tha a ngeimi a si nain na hman tawn ning he ai dang kho men.

Siilei Zohkhenhnak Bawmtu (Medicare) hman in man lo in, asiloah, chawva bawmhna in ngandam zohkhenhnak na hmuh lai. Asinain haa lei le tarmitbenh man tbk. belte mahte nih man pek an si.

A tlangpi in na damlonak tam u cu, Zatlang Siibawi (General Practitioner - GP) sinah nai zohter lai. Na zawtnak kha thiamhle siibawi sinah thlop a herh ahcun, Thiamhle siibawi sinah an in kuat lai.

Hihi, siibawi sinah zohter na duh tikah, a dotdot in na zulh ding tete an si.

Hihi a dotdot in zul ko hna law siibawi sin i nai zohter tawn ning he an i dan tikah hngal tuah hna.

Na zawt tik, asiloah, dam lonak phanmi na ngeih tikah, na tuah hmasa awk cu, Zatlang Siibawi i zohter ding hi a si.

Na Zatlang Siibawi kha phone chawn law, tonnak caan hal hmasa.

Zatlang Siibawi nih cun na zawtnak, asiloah, damlo phanna na ngeihmi cu, a thlop khawh tawn ko lai. Siibawi nih cun sii le ai thenkhat cawk awk an tialpiak khawh men.

An tialpiakmi ca cu, siidawr ah hei i put. Sii zuartu nih sii an peknak dingah minit 15, asiloah, cu nak tam chung na hngah a hau men lai.

Siidur/siitlap cungah a dinning chimhnak ca an in tialpiak lai.

Zatlang siibawi nih na damlonak kong kha tling deuh in hngalh a duh ahcun, zawtnak hram cheknak siikhan ah an kuat lai, tahchunnak ah, na thisen tbk. an in chek lai. Siibawi nih zawtnak chektu siikhan kalnak ca an pek lai.

Siikhan kalnak catial cu i lak law, a cheknak siikhan ah cun, vai chek ko tuah.

Zawtnak chektu siikhan nih cun, na siibawi sinah cheknak phichuak an kuatpiak lai.

An in cheknak phichuak zoh in, na siibawi sinah na va kal nolh a herh kho.

Siibawi nih cun na damlonak an thlop khawh lo ahcun, Thiamhle siibawi sinah an thhial men khawh ko. Kuatnak le thialnak cakuat an in pek lai.

Thiamhle siibawi cu, phone chawn law, tonnak caan hal, thhialnak cakuat kha i lak law va kal.

Tuah ding

Hi ngandamnak lei hman bikmi biafang pawl hi nanmah holh in ttial. Ngandamnak kong hi casual nih hin chirhchan thenkhat an pek lai.

Zatlang Siibawi/siibawi	
Ngandam zohkhenhnak	
Thiamhlel siibawi	
Sii zuartu	
Sii din awk tialpiakmi	
Sii-zung	
Lakhruak/Tonsapup	
Haa siibawi	
Tonnak caan khiah	
Sii-ai	

Cawnnak Then 5 Tangka

Australia na phakka i na tuah hmasa awk cu, bank kuang serpiak le Centrelink in caantawi chung a rami tangka bawmhnak hmuh nakding hi an si. Cun Australian dollar tangka le thir tangka a tawngtham ding le na tangka lut tawlrhnak biakhiak ding na si.

Tuah ding

Bank kong le Australian tangka kong Mirang biafang tlawmpal hi vun cawng hna. Bank kong ah hman lengmangmi biafang pawl hi vun hngal tuah hna. Tangka kong tialnak cauk te nih hin chirhchan thenkhat an pek lai.

Hi account nih hin, fir le thlaunak in na tangka a venpiak.	
Mah tein tangka reltu seh (Automatic Teller Machine – ATM) le EFTPOS in thilcawknak caah biathup. Hi biathup hi mising (khual) hngalhther lo ding a biapi.	
Phaisa cawi in thil cawknak le a dangdang liamhnak an onh tu card.	
Na bank in tangka na chuah nakdingah Na baan kat in tangka chuahnak ding nambar (Personal Identification Number - PIN) hmangin seh nih an chuahpiak lai.	
A kakip in thil zuarnak dawr ah tangka fang si lo in, ATM card in thil cawk an onh hna.	

Australian tangka

Australian \$5.00 tlap hmailei kam i a cuangmi hi aho hmanthlak dah a si? _____

Australian thir tangka pum \$1.00 i a cuangmi ramsa pawl hi an min tial hna. _____

Na riantuanpiaktu, asilaoh, an autu nih Australia i na tthutdirnak ding an bawmh lai nain na herhmi le hmailei i na saduhthah phaknak caah na tangka lut tawlrlnak kong hi nangmah tuanvo le na mawhphorhnak a si. Australia ram khuasaknak i a herhmi tangka hi a tam ngai kho i, budget serning in khuasak nih na tlacop herhbau le hmailei nai tinhmi phak an bawmh lai.

Australia na phakkate ah cawk na duh dingmi zeidah an si tiah na ruah?

 Tuah ding

Tangka Budget Tuahnak

Khah, hihi tangka budget sersiamnak kong a tuak ningcang a si. A zawnka cio ah khin, thil min tlawmpal in tial cio hna. Thla hnih chung ah thil ai dang men lai. Cucaah inndang na chuah bak in, budget ser i zuam than.

ATU	THLA HNIH CHUNGAH
A Herh Hrimmi Tangka Hmannak – Hihi, tangka na hman lo ahcun, nang le na chungkhar nih harnak nan ton khawhnak zawn a si. • • • •	
Thumh Khawhmi Tangka Hmannak – A hmannak zawn cheukhat na tuaktan ding hna an si. Thil cawk na herh. Asinain a tlawmtam na semrel khawhnak zawn a si. • • • •	
A Hleithluat Tangka Hmannak – Cawk na herh hna lo nain na duh caah na va cawk i, tangka na hmannak zawn a si. • • • •	

Cawnnak Then 6 Cacawnnak

Australia i na innthar ah kal ai timmi na si bantukin, nan zuluh dingmi nunlam kong na rak ruat bal men cang lai, zei rian dah ka va ngeih te hnga, asiloah, zatlang miphunbu thar ah ka chungkhar hi zeitindah khua kan sakning a si lai tiin na rak ruat bal men cang lai dah. Mirang holh nai sehchihi nak le cacawnnak caanrem na lak thiamnak nih Australia i na khuasaknak an bawmh ko lai.

Tuah ding

Cacawnnak kong chimtu hi cauk te nih hin chirhchan thenkhat an chimh lai.

Australian sianginn cacawnnak tungtlang

Level	Kum (a hrawng in)	Cataang
Sianginn Luh Hlan Cawnnak (Taangcheu)	3-5	N/A
KG Cataang	5-6	N/A
Sianghram	6-12	1-6
Siangsang	12-18	7-12
Cinken: Ramkulh thenkhat ahcun, sianghram hi kum 7 tiang a si i, Siangsang hi kum 8 in kai an thok. An autu, asiloah, riantuanpiaktu kha hi kong hi tam deuh in hal tuah.		

Australia cacawnnang hi atu na umnak ram le hmasa i na rak umnak ram cacawnnang he ai khat maw, ai dang dah?

Hngakchia caah manpek hau lomi cozah sianginn

Kum li ngakchia caah mucu sianginn

Kum nga in 17 karlak hngakchia caahduh zong duh lo zongah cacawnnak

Hngakchia hi, pa le nu hmunkhat ah sianginn an kaiti

Hringtu nulepa nih an fale sianginn kainak le sianginn thilcang (puai) ah telpi a hau

Australia ahcun, cacawnnak caanrem le riantuannak caanrem hi aa naihnammi pehtlaihnak an nei. Australia ah khuasak ai tim ciامي na si caah, na herhmi cacawnnak phak nakdingah zeidah nai tinh?

Tuah ding

Na hmailei cacawnnak le rian tinhnak

Kumtling minung cacawnnak kongkau chimtu cauk te nih hin na tuah dingmi rian an bawmh lai.

Hi bawmhnak rian hi na caah zeid tuak in dah an biapit?

Bawmhnak rian	A biapi ngaingai	A biapi pah	A biapi ngaingai lo
Mipeem Kumtling Mirang Holh Cawnnak Program (AMEP) sianginn kainak			
Seh lei Thiamsang deuh Fimcawnnak (Technical and Further Education – TAFE) college ah siangsangrun naa limnak catlap			
TAFE sianginn ah chawleh, asiloah rian thiamnaklei cawn limnak			
Sianghleirun degree hmuh nakding sianginn kainak			
Sianghleirun degree hmuh hnu i cawn chapmi degree sianginn kainak			
Community onmi sianginn kainak			

Na riantuanpiaktu asiloah, an bawmtu nih kumtling pawl cacawnnak sianginn luh hi an in bawmh lai, hi kong ah zeidah tinhlamhnak na tuah khawhmi an si? Zeid catlap pawl dah i ken na herh hna?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Australia na phak tikah, cacawn pehzulh na duhmi kongah zeid biahlnak dah na ngeih hna?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Cawnnak Then 7 Rian Kong

Australia ram ah rian sok hi a cuh in an i cuh, rian kong hmuhtonnak tha a ngeimi le thiamnak a ngeimi pawl sinah riantha pek an si. Mirang holh thiam hi man ngei taktakmi a si. Chawlet pawl le paw cawnnak tiang rian a thiammi pawl nih Mirang holh an thiam tiang le an thiamnak pompiak an si tiang zapi tuan khawhmi rian lawng an tuan a hau men ko lai. **Philh hlah:** Hihi, caan a rau tawn i, Mirang holh cawnnak le rian cawnnak le rian kawl a bawmtu cozah phu an um.

Tuah ding

Rian kongkau chimtu hi cauk te nih hin hi na tuah dingmi ah an bawmh lai.

Cathluan hi rel law a hmaan le a palh kha rin tuah hna.

1. Riantuan huamnak (jobactive) thekvaknak nih rian hmuh a ka bawmh khawh	A hmaan	A palh
2. Australia ka phak tikah, tangka lut bawmhna ka don lai	A hmaan	A palh
3. Ka riantuanpiaktu nih rian a ka hmuhipiak hrimhrim awk a si	A hmaan	A palh
4. Rian hmuh nakdingah Mirang holh thiam a biapi	A hmaan	A palh
5. Lungthopumpek riantuantu hlawn pek an si	A hmaan	A palh
6. Australia ram ahcun, ngunkhuai pek na herh lo	A hmaan	A palh
7. Rian hmun ah nu le pa tlukruang in pehtlaih an si	A hmaan	A palh
8. Rian na hmuh bak in, Centrelink sinah na chim lai	A hmaan	A palh
9. Rian ah a caan hman hi a biapi	A hmaan	A palh
10. Hngakchia tete nih sianginn kai loin, riantuan khawh a si	A hmaan	A palh

Tuah ding

Mirang biafang thenkhat hi thiam hna

Australia i rian kong ah thiamnak le hngalhnak an bawmtu ding biafang thenkhat na cawn awk an um. Hi biafang biapi pawl hi na holh in, let hna law Australia na phak tikah, an tthathnem lai.

Tax File Number

Bank account

Work experience

Interview

Reference

Qualifications

Volunteer

Australia ah rian caah tinhnak

Australia ram ah ze i rian phun dah ngeih na duh?

Hi rian na hmuh khawh naklai tinhmi ser tuah.

Hi pawl hi ka thiam hna maw?	A si	A silo
Mirang holh thiamnak		
Hi rian phun caah tlinhnak		
Hi rian ah hin, hmuhtonnak		
Pumpak rianthiamnak		
Rian dih hnu thokthannak		
Rian luhnak camipuai phit thiamnak		
Rian ah dawnkhantu le zuamcawhnak pomthiam duhnak		
Hi rian hlawhtlin nakding hngalhnak		

Australia ah pehzulh in tuahtuan na duhmi kong zei bantuk paoh tial hna.

[illegible]

Cawnnak Then 8 Phunglam (Upadi)

Minung hi an zumhnak le an nunphung nih vawlei (midang) he hmuhning le pehtlaihning ah a hruai hna. Australia i khua na sak tikah, nunning le zumhnung i dannak pawl na ton hna lai. Hihi na caah thil har a si kho, ahleice in na pumpak dirhmun le zumhnung he ai ralchanmi dirhmun le zumhnak hna ahcun, nai harh ko lai. Australia ram phunglam hi vawlei lei hruainak le zatlang mibu a himtertu le a tlukruantertu hna a si hi na philh lo awkah a biapi. Mah le pumpak tuahsernak le ziaza cungah mahte in mawhphorh ngam dingin a ruatmi ram a si.

Tuah ding

Australia i cozah phunglam hi na ram le na um balnak ramdang he an i khat theng lai lo. A tanglei i langhtermi pawl hi Australian phunglam he an i dang maw, an i khat dah, vun tial tuah hna. Na nunphung le na zumhnak he an i pai na tinak zawn zong tial hna. Australian phunglam kongkau cauk te nih hin, hi na tuah dingmi ah an bawmh lai.

Phunglam	Ai khat	Ai dang	Ka nunphung le zumhnak ah an i pai
Cozah zung hna ah tangka peknak kong phunglam			
Palik rian kong phunglam			
Vawlei lei phunglam, biaknaklei phunglam a si lomi			
Innchung le chungkhar buainak le kutthlak velhnak ah dantatnak kong phunglam			
Zatlang hmun ah namte, asiloah, hriamnam dang i putnak kong phunglam			
Thit-umnak phunglam			
Kum zoh in onhmi kong phunglam			
Zu le kuak kong phunglam			
Ritsii kong phunglam			
Nu caah tlukruannak covo kong phunglam			
Mawtaw mawnghnak kong phunglam			

Australia na phak tikah, hngalhchap na duhmi thil, zei bantuk paoh tial hna.

Tahchunnak ah:

- Nai naih biknak palik zung le lakhruak in chawnhnak phone nambar
- Phunglam le mawtaw mawnghnak kong theihchap duhmi kongkau
- Australia phunglam chungah fale chimhcak ningcang kongkau tamdeuh.

Khuasaknak Tuanbia

A liamciam i kum zabu can ceo lio Vawleicung Ralpi 2 thok in, Australia nih a ram ah ralzam khua a rak sakter cang hna. Ralzam nih Australian mi vialte nun, nunphung le rumnak nun caah santlaihnak biapi an tuah cang. Ralzaam pakhat cio nih an nunnak ah an tonmi tuanbia chim ding an ngeih cio hna.

Tuah ding

AUSCO an cawnpiaktu nih an pekmi tuanbia kha rel law na cawn hawile he an tuanbia cu, i ceihhmai hnik u.

Harnak an tonmi kha zeidah an si?

An tonmi harnak pawl kha anmahte nih an tei nakdingah zeidah an rak tuah?

A khuasaknak ram i harnak a tongmi tuanbia ngei minung he zeidah na hrawmmi a si?

Na khuasaknak ram i na tuanbia hi zeidah a lawh lai?

Hlawhtlinnak Catial

A tanglei kong cio ah hin zei tuak in dah i zumngam in na tuak.

- Kai zumngam ngai tiin na ruah ahcun, kulh chungah x tial
- Ka hngalh pah ve ko nain tam deuh in theih ka herh rih na ti ahcun, kulh chungah / tial
- Tlawmte lawng, asilaoh, zehmanh ka hngal lo na ti ahcun, zei hmanh tial duh hlah, lawnter ko.

Kulh chung kip ah "x" lawngte tial dingin kan in ruat lo. AUSCO cawnnak hi a hramdomhna program a si caah, hi cawnnak phichuak tampi hi Australia ram i khuasak hmuhtonnak na ngeih hnu le cawnpiaknak program tam deuh na kai hnu ah hlawh a tling te lai.

Australia Cuanhna

Na hngal hna maw:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ mirang holh hi Australia rampi hmanmi holh tiah na hngalhpi maw ☐ Australia hi 'continent' ngan ngai le khuati aa dang ciomi hmunram a ngeimi a tiah na hngalhpi maw ☐ Australia hi nunphung miphun tampi ai cawhmi zatlang, mipeem tamnak ram a si ti hngalfiang ☐ Australia parliament hruaimi zaukphung hrambunh theih hna maw ☐ a luancia kum 50,000 hrawng in Australia ah Aboriginal miphun le Torres Strait Islanders miphun, khua an rak sa cang ti na theithiam hna naw	☐ Australia ram nunning kong ah theihkauh biahalnak tuah ☐ Australia ramkulh min le ramthen min, khuangan pawl min he hngal hna maw ☐ Australia ram i tilet bang mipeem luh le khuasaknak tuanbia na hngal hna ☐ Australia ah nunzia ai dangmi pawl thenkhat na hmuh te lai dingmi min tial hna ☐ na zaukphung covo le tuanvo kong fianh tuah, cozah thimnak a kalning he ☐ Australia ram i ramkhel phu ngan deuhdeuh pawl min tial hna ☐ Australia ram i zungkhar ni biapi pawl le ni ulh puai an tuahnak a ruang fianh hna	☐ rammi sinak camipuai phit ☐ cozah thimfung thlaknak min i pe ☐ ramkhel phu pawl le an dirpimi kalning kongkau hngalh

Khuasaknak rian

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ khuasaknak hi caan saupi chung kalpi a herhmi a si hi theithiam ☐ khua na sakka ah harnak an um lai ti hi na hngal maw ☐ a herh tikah midang bawmh hal hi a biapi ti na hngal maw ☐ na khuasaknak ah an bawm khotu ding cozah phu pawl le zatlang phu pawl an um hi na hngal maw ☐ na riantuanpiaktu pakhat pek na si lai ti hi na hngal maw ☐ Australia na phak tikah na tuah hrimhrim dingmi rian biapi an um hi na hngal maw	☐ Australia ram na phakka zarh hnihthum chungah na lim hrimhrim dingmi rian biapi pawl na hngal kho hnaw maw ☐ riantuanpiaktu pawl le autu pawl an rian na langhter kho hna maw ☐ na khuasaknak ah an bawm khotu dingmi cozah phu le zatlang phu pawl na hngal kho hna maw ☐ khuachung zatlang ah hmuh khawh a si dingmi thil, lentecelhnak, club rian, zatlang phu tbk. pawl kha na thei kho hnga maw	☐ ca le holh lehpiaktu pawl hmuhton ☐ zung catlap ah tial awk kongkau herhhai tial ☐ zapi tlunkalnak hmanmi ☐ Baan kat ser ☐ Centrelink ah min pek ☐ Medicare ah min pek ☐ mirang holh cawnnak ah min pek

Khuasaknak inn

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ Australia ah umnak inn phun tampi a um hi na hngal maw ☐ inn hlan man na pek hrim awk le Australia i inn hlan man hi khua khat le khua khat an i dan hi na hngal maw ☐ Australia i khuasak na thokka ah na hlan khawh dingmi inn phun na hngal maw ☐ hlanmi inn thianhhlimeh le tlariprep in tuah peng hi na tuanvo a si hi na hngal maw ☐ Australia i nai tthumhnak inn kha cikkkhat ca lawng a si i, na riantuanpiaktu nih inn an damhpiak ding hi na hngal maw ☐ Australia ah cun mahlawng minung nih hawi he inn hlanti a herh ttheu kha na hngal maw	☐ inn hlannak kong ah a herhmi biafang pawl kha na hmang kho hna maw ☐ innchung thilri bunhpiakmi phun kha an min le a man pek awk na tuanvo a si kha na hngal kho maw ☐ inn hlan awk fakzamhnak hmun min kha na hngal hna maw ☐ inn hlangtu na covo le na tuanvo kha na chim kho hna maw ☐ inn ngeitu covo le tuanvo kha na chim kho hna maw	☐ inn hlan awk aa tlakmi kha kherhhlai law hngal ☐ inn hlan nakding catlap ah kongkau biapi tial hna ☐ innchung thilri (ti, mei) bunh

Ngandamnak

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ Australia na phak hlan le na phakka ah ngandam cheknak na ngeih hrimhrim dingmi an um hi na hngal maw ☐ na fale kha zawt raikham sii dinh hrim awk an si tiah ruahnak cheuhmi biapi hi na hngal maw ☐ nau-umhnak sianginn, asiloah, sianginn i luh duh tikah, sianginn thenkhat nih fale raikham sii dinhnak catial kha an hal ti hi na hngal maw ☐ damlo thlopnak bawmtu hman in damlo thlopnak man pek a si lonak, asiloah, bawmhnak pek a si hi na hngal maw ☐ damlo thlopnak vialte hi man pek lo in hmuhmi an si dihl, tahchunnak ah haa le mit thlopnak hi man pek a hau ti hi na thei maw ☐ lungthin lei zawtnak tel in damlo thlopnak ah man pek a si lomi fimchimtu an um hi na hngal maw ☐ na dam le damlo cheknak ca pawl kha Australia ah i phorh awk a si hi na hngal maw	☐ Australia i khua na saknak ah ngandam chekhlay i kal a herhnak hmun kha na fianter kho lai maw ☐ Medicare nih ngandamnakei ah a man pekpiakmi le pakpiak lomi kha na fianter kho lai maw ☐ cozah tuahmi ngandamnak rian le pumpak tuahmi ngandamnak rian an i dannak kha na langhter kho hna maw, ngandamnak aamakhkan zong telh in ☐ ngandamnakei bawmhnak riantuannak an i dan cionak kong le zeitik ah dah, zeitindah va fuhpanh an si tbk. A tlangpi in na tial kho hna maw ☐ rai kham siidin tel in ahlankan zawt khamnak a biapitning na fainter kho lai maw ☐ na khuasaknak ding ram ah thinlung damlonak kong le ruahnak cheutu/ fimchimtu rian na hngal kho hna maw	☐ Australia na phakka ah a herhmi ngandamnakei cheknak lim ☐ Medicare ah min pek ☐ nang le na chungkhar ngandamnak le lawmhnak caah pumpak in tuanvo la ☐ a herh ahcun, lakhruak bawmhnak petu sinah phone chawn ☐ na herh caah ai tlakmi ngandamnakei bawmhnak hmuh ☐ nangmahte nih, asiloah, holhlet bawmhnak tuantu hmangin na herhmi ngandamnak kong chimphuan

Cacawnnak

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw?
☐ AMEP i a rian hi na hngal maw ☐ cawnnak sang deuh le rian tha deuh hmuh nakdingah Mirangholh cawn a biapitnak ah i lawmhpi ☐ cacawnnak ah cozah sianginn le pumpak sianginn an um hi na hngal maw ☐ cozah sianginn le pumpak sianginn an i dannak na hngal hna maw ☐ cozah sianginn hi man pek lo in kai a si, na hngal maw ☐ fale cacawnnak ah nulepa tuanvo pawl kha na hngal hna maw ☐ siangsang lim hnu cawnnak sianginn le cawnnak sang chin sianginn ah pehtu lam a um hi na hngal maw ☐ mirang holh ah man pek hau lo in an in lehpiak lai, na ca lehpiak ding cu va ap an hau ti hi na thei maw	☐ cacawnnak biafang kong ah biafang biapi pawl na hmang kho hna maw ☐ Australian cacawnnak le na rak hmuhtonmi cacawnnak zohchih in le an i dannak na kawl kho hna maw ☐ fale sianginn kainak kongah biakhiahnak an tuah kho maw ☐ siangsang lim hnu cawnnak sianginn le sangchin cawnnak sianginn a peh khotu lam ummi pawl kong na chim kho hna maw ☐ cacawn a duhmi minung caah bawmhnaek pek khawmi kong na hngal kho hna maw	☐ holh le calettu TIS bawmhnaek in nulepa le sazate biaruahnak ah kai ☐ siangsang lim hnu cawnnak ai tlakmi pakhat dothlat, thim le min pek ☐ lam nai sianginn ah hngakchia pawl min pe, a herhmi catial awk tuah ☐ nulepa nih fale sianginn an baunak catial in halpiak a si hi hngal ☐ sianginn khar ni kha hngal law fale an i dinh ni chungah fale zohkhenhnaek caah timhlahmnaek tuah kho

Phunglam

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ Australia ram phunglam tang ah a mizei paoh an i tlukruang dih hi na hngal maw ☐ Australia phunglam ah hrambunhmi zalonnak pawl kha na hngal hna maw ☐ palik hi tih an si lo, upat ding tu an si ti hi na hngal maw ☐ inn chung le chungkhar buainak le nu le pa ihti duhnak tlaihhremnak vialte hi phunglam ralchan an si i, olh-amhnak um lo in, phunglam in dantat a si hi na hngal maw ☐ palik tel in Australian cozah bawile sinah laksawng maw ziknawh tangka dek pek khawh an si lo ti hi na hngal maw ☐ pumpak mawtaw ngeihnak, hurduh cuainak, zu, kuak (khuhsi) le mi velhnak kong ah, phunglam an um hi na hngal hna maw ☐ biaknaklei phunglam hi Australian phunglam he ai kalh ahcun, hman khawh a si lo ti hi na hngal maw	☐ Australia ah phunglam onh lomi tuahsernak a si khomi pawl ah i lawmhpi ☐ phunglam lei bawmhna na herh ahcun, na chawnbiak khawhmi hna puaisa phu pawl kha na thei kho hna maw ☐ innchung buainak (velhnak) phun pawl le innchung buainak daihter awkah tuah khawhmi thil pawl kha na langhter kho hna maw	☐ harnak na ton ahcun, palik chawn hna ☐ phunglam lei bawmhna na herh ahcun, tuantu puaisa pawl kha chawn hna ☐ innchung tang le chungkhar kong phannak ah bawmh na herh ahcun, tuantu azensi phu pawl kha chawn hna

Rian

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ rian sok tikah i zuamcawh a si kha na hngal maw ☐ ramdang in i phorhmi thiamnak kha Australia ah pom khawh a si kha na hngal maw ☐ rian hmuh nakdingah Mirang holh cawn le thiam a biapit kha na hngal maw ☐ hmuhtonak tha le thiamnak a ngeimi rian kawltu sinah rian pek deuh an si kha a tthat ngai kha i lawmhpi ☐ Australia i riantuantu covo le tuanvo kha na hngal hna maw ☐ rian soknak le rian kong ah ton biaruhnak kalpining kha na hngal hna maw ☐ mirang holh ah man pek hau lo in an in lehpiak lai, na ca lehpiak ding cu va ap an hau ti hi na thei maw	☐ rian kong biafang biapi pawl kha na hmang kho hna maw ☐ Australia i rian kong ah caan remtha phunphun a ummi kha na hngal kho hna maw ☐ rian kawlning le a hmuhning lam kha na langhter kho hna maw ☐ rian sok biaruhnak ah hmurka thiam le pum cawlcangh thiamnak ah na thangcho kho maw	☐ rian soknak catial ah na pumpak kong kha tlingte in tial hna ☐ na kongtawi le a bawm ah khumh dingmi soknak cakuat tial hna ☐ maivan in rian caan remtha kawh hna ☐ ramdang in thiamnak nai phorhmi kha pompiak na si naklai a lam kawh

Tangka

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ maivan bank hi Australian rammi nih an hman ciomi a si hi na hngal maw ☐ Australia ram i nun khuasaknak ah tangka a heu ngaingai naa lawmhipi kho maw ☐ Australian zatlang mibu nun ah tangka cawinak tuanvo le leiba ngeih hi tihnung a si kho ti hi na hngal hna maw ☐ Centrelink pekmi tangka bawmhnak phunphun le a hrawnghrang in bawmhnak pekmi zat kha na hngal hna maw ☐ hman a tammi Australian bank zung pawl le a tuahning kha na hngal hna maw	☐ Australian tangka kha na hngal kho hna maw, atu lio an tangka he zohkhek in a man na hngal (Australia tangka le aman ngeihnak khingthlai in nan tangka man ngeihnak theihnak) ☐ innchungkhar tangka hmanmi zat zorter nakdingah caan remtha na hngal hna maw ☐ tangka le bank kong ah biafang biapi pawl kha na hmang kho hna maw	☐ ATM le EFTPOS thilri kha tangka chuahnak le thil cawknak ah hmang hna ☐ innchungkhar tangka hmannak budget hrampi kha hmunkhatte ah ser u

Khualtlawnnak

Biahalnak:	Na tuah kho hna maw:	Hihi na tuah kho hna maw:
☐ Australia i vanlawng in khualtlawnnak hi khual lam a sau ngai i vanlawng thlen na herh kho ti kha na hngal maw ☐ vanlawng cungah a herhmi thilri le tirawl an in pek lai ti hi na hngal maw ☐ Australia na phak tikah vanlawngbual in dongtu na ngei lai ti hi na hngal maw ☐ Australia ah nai phorh khawhmi le phorh khawh lomi thilri kha na hngal hna maw	☐ khualtlawnnak lei he aa petlaimi catlap cung i theihternak an tuahmi pawl kha hngal hna ☐ vanlawng nai cuanh nakding kong kha tling deuh in na langhter kho maw ☐ kal lai ah vanlawngbual ah tuah awk, cheuknak, himnaklei chek le khual chek tbk. kha na langhter kho hna maw ☐ na va phak tikah, vanlawngbual ah tuah awk, khual chek, na thil phorhnak bag hlam tbk. kong kha na chim kho hna maw	☐ Australian ram ah luhnaki khual catlap kha phi ☐ vanlawngbual le vanlawng zullhphung le Australian phunglam he i kalh lote in thilri i phorh hna

Tam deuh hngalh chap na duh ahcun AUSCO@dss.gov.au ah hin petlaihnaak tuah hna

Zohfelnaak Tuahthhanmi (Vaupi 2018)